

Tóth Sándor

Hudák Julia Magyarország első világhírű balettművésze

(Nyíregyháza, 1889. július 27. - ?)

Gyermekkor

Hudák Julianna, Franciska, Márta Hudák Károly tisztii ügyész és ásguthi Körtvélyessy Etelka, tolcsvai földbirtokos leánya, 1888-ban kötött házasságából született,¹ aki a fiatal pár első gyermekeként látta meg a napvilágot 1889. július 27-én.² 1891-ben született János testvére 6 hónapos korában elhunyt.³ Később született Ferenc testvére 14 éves korában, hosszantartó betegeskedés után távozott az élők sorából.⁴

Jómódban töltött gyermekora segítette a benne szunnyadó tehetségek kibontakoztatását. Tánc tehetségéről először 1897-ből van híradás. A városban tanító Alföldy Károly debreceni tánctanár növendékeként lépett fel a tanfolyamot lezáró bálon, a Korona vendéglő dísztermében. A kis Jucika a szólótáncosok között mutatta be a Jokey nevű, angol lovász szólótáncot, elismerésre méltóan.⁵ A következő év március idusán az evangélikus központi elemi iskola IV. osztályos tanulójaként szavaltta el az ünnepségen „Dicső honleányok” c. verset. 1898-ban, Alföldy tánctanító következő tanfolyamjának végén rendezett próbabálon vizsgatánca a Tarantella olasz szólótánc volt.⁶ Ősszel, az iskola kezdetén, hangversenyre hívta az érdeklődőket Riszdorfer Elza zongoraművésznő, aki más fellépők mellett saját szerzeményeit mutatta be. A sok nyíregyházi tehetség között szerepelt Hudák Jucika is, aki ekkor zongoratehetségét mutatta be. Beethoven „Album blatt“-ját adta elő. Édesanyja, Körtvélyessy Etelka a Magyar Dalokat zongorán, Horváth Bertalan cimbalom kíséretével szólaltatta meg.⁷ Színészi képességeit első alkalommal a helyi Iparos Ifjak Önképző Egylete műkedvelő előadásán egy énekes bohózatban villantotta fel.⁸ Néhány hónappal később egy

---

¹ Nyírvidék, 1888. okt. 28.

² Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség. Keresztelési anyakönyv 1889-1894

³ Nyírvidék, 1891. dec. 25.

⁴ Nyírvidék, 1912. máj. 12.

⁵ Nyírvidék, 1897. máj. 16.

⁶ Nyírvidék, 1898. máj. 1.

⁷ Nyírvidék, 1898. aug. 28.

⁸ Nyírvidék, 1899. júl. 23.

újabb bohózatban, a „Méltóságos Csizmadia”-ban Jutka nénit, az öreg szolgálót alakította Hudák Juliska kisasszony.⁹

Budapesti tanulóévek

A 14 éves tehetséges kislány képességeinek kibontásában Budapesten Rákosy Szidi színésziskolája gondoskodott. A színészet mellett tanult zongorázni és táncolni.

1903-ban Kuliffay Izabella zeneiskolájában bizonyította tehetségét.¹⁰ 1904. március 12-én a Rákosy színiiskola növendékei az Uránia színházban tartották nyilvános előadásukat, amelynek keretében a kis Jucika a színdarabok bemutatása utáni hangverseny keretében lépett fel táncprodukcióval, többek között Gózon Gyula társaságában, aki énekelt.¹¹ 1905. januárban a Király Színházban tartott bemutatón Gyónis Kisfaludyjában Annuska „szerepében csillogtatott meg elég sokat az ő sokat ígérő talentumából.”¹² Februárban a Fecskék c. darabot mutatták be a növendékek. A régebbi növendékek közül kitűntek „... főképpen a csöppentett Hudák Juliska, akinek harmadik felvonásbeli tánca bátran egy esti előadás keretébe kívánkozik és ott is szenzációnak. Ennek a formás hipp-leánynak tánca csupa költészet, finomság és eredetiség.”¹³ Néhány nappal később a Katolikus Kör tágas termében a „Művészet és Művelődés” nőegyesület vasárnapi összejövetelén, hangverseny keretében lépett fel. „Ezután a Mikádóból adott elő három üde leányzó egy tercettet. Szenzáció-számba ment Hudák Juliska tánca, aki özv. Haus Gyuláné tanítványa. Egy bolero ballettet lejtett el, de oly ritka chic-kel, oly bájjal, s könnyedséggel, a szőnyeggel leterített s hozzá még hajló, deszkás pódiumon, hogy nem győzték eléggé megújrajzni.”¹⁴ Március 12-én a Royal termében Hudák Juliska olasz táncokkal szerepelt a műsorban.¹⁵ Március közepén, az Opera színpadán megrendezett sakkjáték után bemutatott bolero-táncával kápráztatta el a közönséget, úgy hogy azt meg kellett ismételnie.¹⁶ Hasonló sikert aratott a Király Színházban bemutatott Szentivánéji álom előadás harmadik felvonásában „... Thurzó Ilona, a kis Hudák Micivel szeriózus, nagy táncot járt, amelyet a közönség követelő, zúgó tapsára meg is kellett

---

⁹ Nyírvidék, 1899. szept. 10.

¹⁰ Pesti Hírlap, 1903. máj. 30. 8.

¹¹ Pesti Hírlap, 1904. márc. 9. 14; Az Újság, 1904. márc. 12. 15; márc. 13. 18.

¹² Pesti Hírlap, 1905. jan. 29. 9; Pesti napló, 1905. jan. 29. 16.

¹³ Pesti Hírlap, 1905. febr. 12. 6.

¹⁴ Pesti Hírlap, 1905. febr. 14. 13.

¹⁵ Pesti Napló, 1905. márc. 5. 10.

¹⁶ Budapesti Hírlap, 1905. márc. 14. 11.

ismételniük.”¹⁷ Néhány nappal később A dancigi hercegné c. darabban alakította Liliputi szerepét.¹⁸

1905-ben fejezte be tanulmányait s nagyon fiatalon szerzett diplomát s lett okleveles zongoratanárnő, okleveles táncművésznő és okleveles színésznő.¹⁹ Színészi vizsgájára 1905. januárban a Himfy dalai című vígjátékban került sor. Teljesítményét a Pesti Napló is külön említésre méltónak értékelte.²⁰ Februárban a pesti Katolikus Kör termeiben megrendezett tréfás hangversenyen lépett fel s a Budapesti Hírlap tudósítása szerint: „A legviharosabb tapsot Hudák Juliska és Mics Rózsi, a Rákosi Szidi színésziskolájának kitűnő tehetségű növendékei kapták. Hudák Juliska tüzes spanyol táncot lejtett, a nyolc éves Mics Rózsi pedig Rákosi Jenő Elektra-paródiáját adta elő folytonosan megújuló, harsogva zengő kacagás mellett.”²¹ Március 12-én a Royal termében tartott művészestélyen lépett fel többek között Küry Klára primadonna, Takács Mihály az operaház énekese társaságában. Hudák Juliska olasz táncokkal szerepelt a színpadon.²² A színésziskolát befejezve a Király Színházhoz szerződött, ahol egy évig működött.²³ Áprilisban már a színház újdonságként bemutatót: A dancigi hercegnő című darabjában bemutatót tréfás táncaival aratót sikert Liliputi szerepében.²⁴ December 2-án a Nemzeti Színház színészeinek a Hungáriában megtartott összejövetelén lépett fel bolero táncával.²⁵

1906. február elején egy humorisztikus előadás közreműködője volt.²⁶ 1906 májusában Heltai Jenő és Molnár Ferenc Madár Matyi darabjában neves művészek társaságában lépett színpadra. A teltházas sikerből és ünneplésből neki is jutott. „A darab szerzőit és a főszereplőit ma is sokszor hívták a lámpák elé s különösen Sziklai Kornél művészetét jutalmazta a közönség kitörő tapsviharral. A kitűnő művésznek csaknem minden énekét és táncát meg kellett ismételnie. Az elismerésből és tapsból az ünneplő közönség részéről kijutott bőven a többi szereplőnek is, elsősorban Medgyaszay Vilmának, továbbá Ráthonyinak, Bársonynak, Csiszárnak, Körmendynek, Vágónak és a színpompás balett élén Hudák Jucinak.” – tudósított a Budapesti Hírlap.²⁷

---

¹⁷ Budapesti Hírlap, 1905. ápr. 9. 15.

¹⁸ Budapesti Hírlap, 1905. ápr. 16. 16; Pesti Napló, 1905. ápr. 12. 15.

¹⁹ Színházi Élet, 1917. 35. sz.

²⁰ Pesti Napló 1905. jan. 29. 16.

²¹ Budapesti Hírlap, 1905. febr. 13. 9.

²² Pesti Napló, 1905. márc. 5. 10.

²³ Schöpflin Aladár (szerk.) Színművészeti Lexikon 2. Budapest, 1929. 279.

²⁴ Budapesti Hírlap, 1905. ápr. 5. 10; ápr. 16. 16; Pesti Napló, 1905. ápr. 12. 15.

²⁵ Budapesti Hírlap, 1905. nov. 28. 14.

²⁶ Az Újság, 1906. febr. 4. 16.

²⁷ Budapesti Hírlap, 1906. máj. 17. 12-13; Pesti napló 1906. máj. 18. 15.

A fentiekből is kitűnik, hogy a nyíregyházi tehetség Budapesten jó kezekben formálódott. A színészetben Rákosy Szidi, a zenében Kuliffay Izabella és a táncban özv. Haus Gyuláné balettoktató rakták le az alapokat. Tanult a kor neves művészeitől. Otthon volt az Opera, neves színházak színpadjain éppúgy, mint jótékonysági körök termeiben. Az 1903-tól 1906 közötti tanulóévek után képességeit a táncban kívánta tovább fejleszteni. Így Rákosy Szidi tanácsát megfogadva Olaszország felé vette az irányt

Még tanulmányait folytatva, 1904-ben több színiiskolai társával együtt léptek fel a nyíregyházi színházban. Ő Lakos Vilmával, az 5 éves táncművésszel együtt balett betéteket táncoltak.²⁸ Nyíregyházán, 1905-ben, a színházi évadot Makó Lajos igazgató színtársulata töltötte ki. Búcsúzásuk előtt a karszemélyzet jutalomjátékként a Gyurkovics lányok került színre két nyíregyházi születésű vendégművész felléptével. Az egyik Hudák Jucika ekkor a Király Színház, a másik Nagy Sándor a nagyváradi színtársulat tagjai voltak. A Palágyi színészházaspár (Palágyi Lajos, Menszáros Margit) első művésztjén a helybeli művészek közül Groák Ödönné szavalatával, a kis Bibor Olga zongoraművésznő saját szerzeményével, amíg „Hudák Juliska tüzes spanyol boleró tánczával gyönyörködtette a hálás közönséget, amely nem tudott betelni a nézésével.”²⁹ A második művésztélyükön, a Nyírvidék tudósítása szerint: „A Palágyi páron kívül, akik ez este ismét 2 egy I felvonásos darabot mutattak be művészi előadással, Hudák Juliska ragadta el a kis közönséget már annyiszor és annyi helyütt megcsodált tánczával és bájos, ennivaló, kedves naivsággal előadott szavalatával. Nagy tetszést aratott Pelchrimovszky Irén úrhölgy énekszama, Sexty Judith úrnő zongora kíséretével, úgy hogy kétszer is ismételniük kellett.”³⁰

A világhírnév felé

Hudák Julia képességeit a táncban fejlesztette tovább. A Király Színháznak csak egy évig volt tagja.³¹ Onnan a milánói Scala-színházhoz szerződött 1906-ban. Ettől kezdve működési helyszínei Európa és Amerika színpadjai voltak. Ünnepezték a magyar táncos-énekest Firenze, Róma, Monte Carlo, Barcelona, Madrid nagy opera közönségei. 1909-ben már, mint a monte-carlói opera prima balerinája vállalt

²⁸ Nyírvidék, 1904. júl. 3, 10.

²⁹ Nyírvidék, 1905. jún. 18.

³⁰ Nyírvidék, 1905. jún. 25.

³¹ Színművészeti Lexikon 279.

szülőhelyén közreműködést egy helyiek által szervezett víg estélyen.³² Híre elért Amerikába is s egy fellépő körúton ünnepelte őt New-York, Filadelfia, Chicago, San Francisco közönsége is.

Eleonóra Duse

Művészetének kiteljesedése, működési helyszíne Olaszország volt. 1906-1914 között ott

sok barátot is szerzett. Ezek egyike volt

Eleonóra Duse színésznő, aki Magyarországon is

többször vendégszerepelt. Hudák Julia Firenzében találkozott a híres színésznővel. A Teatro Verdiben tartott előadásai idején, több héten keresztül, Hudák Julia a színésznő villájában lakott s ismerte meg annak életét. Eleonóra Duse 1924-ben bekövetkezett halálakor a nagy tragika emlékére egy epizódot tett közzé s ismertette meg az Amerikai Népszava olvasóival a

A milánói Scala és nézőtere

színésznő és Gabriele D'Annunzio olasz író, költő, újságíró, drámaíró kapcsolatát.³³

1910-ben Spanyolország második fővárosában Barcelónában aratta sikereit. A milánói Scala-ból a főszezonra átszerződött a Teatro del Liceo-ba. A Pesti Hírlap tudósítója szerint „Az öles, két méter magas, vastag nyomású falragaszok egy-egy fellépése előtt nagybetűkkel hirdették Sta Julia Hudak primera bailerina hungerese-nek játékát, míg bent, a széles nagy nézőtéren egész tapsorkán fogadta őt, a rendkívül szépen és kifejezően táncoló magyar művésznőt.”³⁴ Egy hónappal később, a Pesti Hírlap egyi márciusi számában már madridi sikereiről tudósított. „A kisasszony már Madridban van és Finz-Magrini társulatának előadásain szerepel. – A spanyol lapok elismeréssel írnak a művésznőről és felszólítják az ottani opera igazgatóságát, hogy a művésznőt szerződtesse. Hasonló szellemben tudósított Az Újság is.”³⁵ Novemberben a Magyarország is tudósított (Magyar táncosnő sikere külföldön.) címmel spanyolországi sikereiről: „A madridi lapok dicshimnuszokkal vannak tele és azt írják

³² Nyírvidék, 1909. jún. 13,20.

³³ Nyírvidék, 1924. aug. 24.

³⁴ Pesti Hírlap, 1910. febr. 23. 8.

³⁵ Pesti Hírlap, 1910. márc. 16. 9; Az Újság, 1910. márc. 16. 9.

Hudák kisasszonyról, hogy egyike a leggrაციózusabb és legdisztिंगváltabb primaballerináknak. Ügyessége és a táncban kifejtett eleganciája páratlan. A madridi közönség estéről estére nagy lelkesedéssel fogadja és virágokkal halmozza el.”³⁶

1911-ben milánói közönsége élvezhette táncművészetét a Scala színpadán. A Világ c. újság beszámolója szerint: „A „Loggione című újság a vezetőhelyen magasztalja Hudák Julia nagy táncművészeiét, de a többi milánói lap is a művésznő fényképét közölve a legnagyobb elragadtatással ír róla.”³⁷

1912-ben olasz földön aratta babérait a milánói Teatro Dal Verme balett színház színpadán, annak 4000 fős közönsége előtt.³⁸

1913-ban a Pesti Hírlap művészeti írója elemzését adta a világ táncművészetének és számba vette a leghíresebb táncművészeket. E csokorba egyetlen magyar táncművész került. „Nekünk, magyaroknak is van egy igen jó hírnevű táncművésznőnk, a világjáró Hudák Julia, aki a legmagasabb művészi teljesítményt nyújtja a világ előkelő közönségének ebben a színpadi műfajban.”³⁹ Ebben az évben hunyt el Nyíregyházán 14 éves testvéröccse.⁴⁰ 1913-ban hazatérve szülővárosába, már világhírnévre szert tett táncművésznőként vállalt közreműködést a Sóstón megrendezett parkünnepély keretében.⁴¹

Másfél évig volt a milánói Scala primaballerinája. 1914-ben szerződött le a város első színházához a Teatro Dal Verme-hez.⁴² 1914. évi vendégszerepléséről, az olasz lapok alapján, a Nyírvidék is tudósított: „Jeleztük már, hogy Hudák Juliska a Dal Verme színházban színre került Pietro Micca című darabban igazán nagyszerű sikert aratott. Ezen kivételes sikert több milánói újság is constalálta, s ezen fiatal s máris nagyhírű primaballerináról írván, megjövendölték, hogy Hudák egyik legfényesebb csillaga a táncművészetnek s a Torpsichore leghíresebb és legrajongóbb híve lesz, azt is meg írtuk, hogy búcsúfellepte felejthetetlen ünnepély volt, mely alkalommal a közönség kitörő lelkesedése mellett a Furlana új divattáncot mutatta be, melyben páratlan ügyessége a kivitelben és kifejezés teljes mozdulatai különösen feltűnést keltettek.”⁴³ Egy évtizedekkel később megjelenő montreáli újság híradása alapján tudjuk meg, hogy a nyíregyházi születésű balett-táncos még a pápának is kedvence volt. „Hudák Júlia nevét különösen a néhai X. Pius pápa által kedvelt, a velencei Furlána-táncsal kapcsolatban ismerik az olaszok, amely táncot Hudák Júlia Milánóban való szereplése

³⁶ Magyarország, 1910. nov. 23. 14.

³⁷ Világ, 1911. jún. 4. 15.

³⁸ Pesti Hírlap, 1912. jan. 14. 7; Nyírvidék, 1912. márc. 31.

³⁹ Pesti Hírlap, 1913. aug. 17. 68-69.

⁴⁰ Nyírvidék, 1912. máj. 12.

⁴¹ Nyírvidék, 1913. júl. 17.

⁴² Az Újság, 1914. febr. 19. 17.

⁴³ Nyírvidék, 1914. ápr. 12.

alatt tett népszerűvé egész Olaszországban, s amelyért pápai jóváhagyás mellett művészi kivitelű aranyéremmel tüntették ki a magyar származású, olasz nevelésű primaballerinát.”⁴⁴

A Pietro Micca c. darabban nyújtott teljesítményéről szóló hírek a Budapesti Hírlap figyelmét sem kerülte el. Magyar táncművésznő sikere külföldön címmel tudósított a sikerről: „Hudák Júliának, a talentumos magyar táncművésznőnek újabb sikereiről érkezik hír hozzánk Milánóból. A fiatal művésznő, aki Budapesten, a Király Színházban kezdte pályafutását, évek óta él külföldön. Most a milánói első balettszínháznak, a Teatro dal Verme-nek a primabalerinája, ahol a minap mutatták be Manzotti látványos, nagy balettjét Pietro Micca címmel. Az újdonság fényes sikerében nagy része volt a címszerepet játszó Hudák Júliának. Nemcsak a közönség ünnepelte tüntető szívességgel, hanem az olasz sajtó is a legmelegebb elismerés hangján írt a táncművészetéről. Az egyik előkelő milánói újság, az U Loygione vezető cikkben ünnepli Hudák Júliát, a kinek két sikerült fényképét is közli a címlapján.”⁴⁵

1914 elején a palermói Massimo Színháznál volt szerződése s a nyári idényben a német és angol közönség meghódítására készült. Az olaszföldön lebonyolított fűrésztó turnéja után hazatért pihenni szüleihez, szülővárosába. Ekkor is megkeresték e helyiek egy fellépésre. Vendégszereplése helyszíne a Sóstó volt. A katolikus legényegylet táncestélyén bemutatta az általa is népszerűsített Furlana táncot és néhány balettszámot.⁴⁶

A háború idején

Felfelé ívelő pályáját kettétörte a háború. Az egymással ellenséges viszonyt ápoló európai országok megtörték a kultúra egyetemességét is. Valószínű, hogy elmaradt a német és angol közönség meghódítása. Művészi életpályája 1914-1924 közötti második szakaszáról ma még kevés ismerettel rendelkezünk.

A háború kitörését követően Hudák Julia is azok közé tartozott, aki részt vett a hadbavonult katonák megsegítésére szervezett jótékony célú rendezvényeken. Egyes források szerint volt Budapesten vöröskeresztes ápoló is. 1915. január végén, Nyíregyházán, a Vörös Félhold javára szerveztek egy művészesztélyt.⁴⁷ Több nyíregyházi művész között Hudák Julia is szerepet vállalt. Három alkalommal lépett a Korona szálló közönsége elé: Bizet: Keleti táncköltemény, Massaud: Variációk Thais-ból, Hoffmann: Pizzicato számait adta elő György Margit nyíregyházi zongoraművésznő kísérete mellett. Táncait a Nyírvidék tudósítója így

---

⁴⁴ Nyírvidék, 1940. márc. 23.

⁴⁵ Budapesti Hírlap, 1914. febr. 22. 18.

⁴⁶ Nyírvidék, 1914. júl. 23.

⁴⁷ Nyírvidék, 1915. jan. 17,21,24

méltatta: „A világot járt Hudák Juliska dicsőségének híre a Nyírség ciprusai közé is eljutott, és akik látták őt táncolni, azok könnyen megértik, miért szökkent föl olyan hatalmas ívben az ő művészetének értéke, s hogy honnan ered a külföld magasztaló dicsérete. A tánc, amelyet olyan jól ismerünk, nem mint művészetet, hanem mint az ember társadalmi mozgásának egyik megnyilvánulási formáját, íme, milyen elérhetetlen magasságban van a közfelfogás percipiális képességeitől és a fizikai lehetőségekről alkotott fogalmainktól. Egyszerű szavakkal: tünemény az ő tánca, mely a látottak után is foglalkoztatja gondolatainkat.”⁴⁸

1915 májusában az Operaház színpadán mutathatta meg táncudását a budapesti közönségnek. Az Újság tudósítása szerint: „Csütörtökön, május 20-án Adler Adelina, a Népopera művésznője lesz az Operaház

vendége, a ki a Troubadour Leonora szerepét énekli. Azucénát Trampczynska Mária, Manircót Környey Béla, Lunát Rozsa S. Lajos, Ferrandót Venczell Béla adja. A darab harmadik felvonásában előforduló ballet magántánczában Hudák Juliska, a külföldről visszatért fiatal magyar tánczosnő szintén vendégként mutatkozik be az Operaház közönségének.”⁴⁹

1915 végén újabb jótékony célú rendezvényen működtek közre a háború vihara elől hazatért nyíregyházi művészek. A városban létesített tartalékkórház lábadozó katonái voltak a kezdeményezői annak a műkedvelő előadásnak, amelyet a tüdőbeteg katonák megsegítése céljából rendeztek a városi színházban. Erről az eseményről a Nyírvidék így számolt be: „Az est gerincze Herczeg Ferenc Ezredes című háromfelvonásos vígjátéka volt, melynek szereplői közül Zempléni Zoltán, Hudák Juci, Matolcsi Péter, Laufer Imre, Putty Mici, Kricsfalussy Manyi és gróf Hoyos Kamilla tűntek ki. Különös megemlítést érdemelnek Zempléni Zoltán és Hudák Juci, akik tudatos művészi játékkal oldották meg feladatukat. Hudák Juci, mint

⁴⁸ Nyírvidék, 1915. jan. 28.

⁴⁹ Az Újság, 1915. máj. 15. 16.

táncművésznő is fellépett óriási sikert aratva, míg György Margit egy Liszt-darab bravúros előadásával gyarapította babérjait. Bevezetésül Szilágyi Marica énekelt egy pár mūdalt nagy hatással. Zongorán Zoltán Bözsike kísérte. Mindkét estén az utolsó helyig megtelt a színház, s így az est anyagi része is várakozáson felül sikerült.⁵⁰

1916-ban két alkalommal volt résztvevője jótékony célú rendezvénynek. Februárban a Leányegyesület szervezésében két előadáson szórakoztatták a háborús viszonyok között élő közönséget. A szavalat, próza, bűvészet mellett volt zene és tánc. Hudák Juci ekkor két táncszámával, egy egyiptomi és egy klasszikus, bűvölte el a nyíregyházi közönséget.⁵¹

Hudák Juliát és tisztiügyész édesapját súlyos csapás érte márciusban. A szerető édesanya és feleség, ásguthi Körtvélyessy Etelka, hirtelen, élete 48. évében elhalálozott.⁵² Néhány hónapos gyászában is vállalt újabb fellépést, a menekültek javára rendezett jótékony művészestén. Ekkor a Pierrette álma c. némajátékban játszotta el Pierrette szerepét, valamint Bizet: Farandole c. darabjára adott elő művészi táncot.⁵³

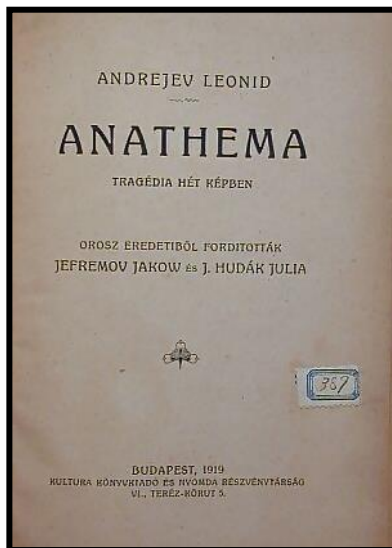
⁵⁰ Nyírvidék, 1915. dec. 30.

⁵¹ Nyírvidék, 1916. febr. 13.

⁵² Nyírvidék, 1916. márc. 30.

⁵³ Nyírvidék, 1916. okt. 12.

Életének további magyarországi eseményeiről kevés és igen hézagos adatokkal rendelkezünk. 1917-ben fontos eseménye volt életének házasságkötése. A már 28 éves művésznő és egy orosz hadifogoly egymásra találása romantikus elemeket is tartalmaz. Választott férje, Jefremow Jakov Nyíregyházán volt hadifogoly. 1915-ben az Uzsok melletti harcokban esett fogságba s került a nyíregyházi hadifogolytáborba. Ez a fogoly hamarosan közkedvelt lett a hadifoglyok, a parancsnokság, sőt Nyíregyháza lakosai között is. A Kereskedők és Gazdák körének egyesületi székházában pincéreskedő orosz gárdahadnagy gyakori vendége volt Nyíregyháza úri és polgári házainak. Nem volt véletlen kedveltsége, mert katonai szolgálata előtt hosszú ideig a moszkvai Művészszínház vezető drámai színésze volt. Andrejev Leonid orosz drámaíró Anathéma c. drámája címszerepének eljátszására

harmincezer színész közül válogatták ki egy másik színésztársával együtt. Moszkvai alakítását követően azonnal a versenytárs szentpétervári Alexandrovszki-színházhoz szerződtek. A Madách Ember tragédiájához hasonló művet, a volt cári színházban Isten és vallásellenességre hivatkozva, néhány előadás után, betiltották. Az orosz színházi élet egyik büszkesége hadifogolyként ismerkedett meg Nyíregyháza és Magyarország másik büszkeségével az európai és amerikai hírnévre szert tett balettművésszel, Hudák Juliával. Az ismerkedésből mély vonzalom alakult ki, amelynek vége 1917-ben házasság lett. A magyar nyelvet elsajátító orosz

művész elhatározta, hogy a nagy művet magyar nyelven is megjelenteti. Feleségével együtt végezték el a fordítás munkáját, s azt a Nemzeti Színház igazgatója egy hét leforgása alatt elfogadta és műsorra tűzte. 1918-ban került sor a bemutatóra.⁵⁴ A sátán tragédiája könyv alakban is megjelent 1919-ben, a művész házaspár közös munkája eredményeképpen. A könyvről Bálint Aladár írt kismertetőt a Corvina hasábjain „Anderejev Leonid: Anathema. Tragédia hét képben, orosz eredetiből fordította Jefremov Jakow és J. Hudák Julia. Budapest, 1919. Kultúra könyvkiadó és nyomda r.-t. Ára: 10 korona.”⁵⁵

1918-ban táncművészetét is kamatoztatta. A Magyarország tudósítása szerint: „(Az „aranjuezi szép napok“) fejedelmi életének költői emlékei fognak felelevenedni azon az előadáson, amelyet Enyedy Barnabás hírlapíró és Hudák Júlia táncművésznő tartanak az Urániában Pünkösöd másodnapján, május 20-án délelőtt. A bábajos Andalúzia, Castilia,

⁵⁴ Nyírvidék, 1924. aug. 24.

⁵⁵ Corvina, 1919. jún. 20. 71.

Arragonia s a többi pirenneusi tartományok bennszülött lakossága életének ismertetéséhez eleven művészi illusztrációul eredeti spanyol néptáncokat fog bemutatni Hudák Júlia aki a milánói, barcelonai, madridi, newyorki, filadelfiai, csikágói, sanfranciskói, és más elsőrangú operaszínpadokról szerzett sok dicsőséget a magyar művészet jó hírnevének.”⁵⁶

Hudák Julia a házasságát követően, 1919. januárban, elveszítette édesapját, Hudák Károly volt tiszti ügyészét a városnak, mindössze 65 évesen.⁵⁷ Szülei halálát követően nem volt tovább kötődése az Eötvös úti szülői házhoz, azonban szülővárosa iránti vonzalma élete végéig megmaradt. 1919-ben, 30 évesen szülte meg kislányát, Feliciát, aki újabb boldogságot hozott az életébe.

Életének háború végi s azt követő időszakáról még kevés adat áll rendelkezésre. 1918-ban 800 korona értékben jegyzett hadikölcsönt Nyíregyházán⁵⁸ Pest, Olaszország, Svájc az elszakított területek voltak a művészházaspár újabb állomásai, hét ország színpadjain léptek fel.⁵⁹

Hazai és európai turnékon

1920-ban, a háborút és forradalmakat követően, a szabadságát visszanyert férje szervezésében, a szibériai magyar hadifoglyok hazaszállításának segélyezésére, hangversenyt rendeztek Debrecenben és Nyíregyházán. Fellépésüket a m. kir. honvédelmi minisztérium támogatásával valósították meg. Debreceni fellépésükre június 1-én a Csokonai Színházban került sor.⁶⁰ Jefremov Jasa, ez volt a beceneve, a két előadásra szerződtette Gy. Márkus Lily zongoraművésznőt, Simon Sándor operaénekest és természetes módon lépett fel „J. Hudák Júlia primabalerina a milánói Skala, a madridi kir. Opera, a chicagói Grand Opera, a New-yorki Metropolitan volt világhírű tagja.” A nyíregyházi fellépés

⁵⁶ Magyarország, 1918. máj. 16. 12.

⁵⁷ Nyírvidék, 1919. jan. 30. 3.

⁵⁸ Nyírvidék, 1918. jan. 4.

⁵⁹ Nyírvidék, 1925. nov. 29.

⁶⁰ Egyetértés, 1920. máj.26. 8.

előkészületeiről a Nyírvidék tudósított: Az énekes és táncszámokat Mislav István kísérte. A hangverseny a soproni gyalogezred közreműködésével 1920. június 4 én fél 9 érákor tartották meg a Korona nagytermében.⁶¹

A debreceni és nyíregyházi fellépéseket követően 1920. szeptember 25-én, a Zeneakadémián mutatta be táncművészetét. A klasszikus táncesten közreműködők voltak: férje Jefremov Jasa, a szentpétervári cári színház egykori jellemszínésze és Palló Imre az operaház tagja. Az újságok a milánói Scala hírneves, világhírű, fenomenális tehetségű prímabalerinájaként mutatták be, akinek a táncművészetét a „a balett virtuozitás és a jellemtánc csak ritkán látott szépségeivel” jellemezték.⁶²

A Budapesti Hírlap is beszámolt az eseményről: „Hudák Júlia neve nem hangzik ismeretlenül a táncművészet kedvelőinek a fülében. Jó néhány esztendővel ezelőtt tagja volt az Operaháznak, de azután elment a külföldre, Olaszországba, hogy tökéletesítse művészetét. Rákosi Szidi iskolájának volt a növendéke Hudák Juci s Rákosi Szidi volt az, a kinek biztatására elment Milánóba, s ott egy világhírű tánciskolában világhírű táncosnak képezték ki a fiatal művésznőt. Hudák Juci az óta ragyogó karriert futott be. Meghívták Newyorkba s ott huzamosabb időn át nagy sikereket aratott a Metropolitan-színházban. Amerikából visszatért Olaszországba s Milánóban a Scala-színháznak lett az első ballerínája. Ott érte a háború s Hudák Jucinak haza kellett térnie. Elvonult itthon a nyilvánosság elől és előkelő családjának nyíregyházai kúriáján élte csöndben a napjait. Élete azonban itt fordulóponthoz jutott. Szüleinek házába került egy orosz hadifogoly, aki meghódította a művésznőnek a szívét. Az orosz hadifogoly nem volt más, mint Jefremov Jasa, a pétervári volt cári színháznak tagja, a régi orosz birodalomnak egyik leghíresebb drámai színésze, aki Ibsen Kisérléiek című drámájában Osvaldot személyesítette s » legnagyobb sikerrel játszotta Raszkolnikovot. Hudák Juci és az orosz színművész feljött a fővárosba, Jefremov hivatalt vállalt, hogy a magáévá tehesse a művésznőt. Ma azután, mint férj és feleség jelentek meg a magyar közönség előtt a Zeneakadémián, hogy egy feledhetetlenül kedves estén elkápráztassák nagyszerű művészetükkel. Melléjük szegődött Palló Imre, az Operaház kitűnő tagja s hármásban szereztek pompás művészi élvezetet a termet megtöltő előkelő közönségnek, amelynek soraiban gyönyörűséggel szemlélte egykori tanítványának hatalmasan kifejlődött művészetét Rákosi Szidi asszony is. P. Hudák Júlia öt ízben jelent meg a színen s a legnagyobb könnyedséggel oldotta meg a klasszikus tánc művészetének legnehezebb föladatait. Különösen Aida rabszolgatáncának és Brahms magyar táncának volt frenetikus sikere.

---

⁶¹ Nyírvidék, 1920. máj. 27, 29; jún. 3,5.

⁶² Budapesti Hírlap, 1920. szept. 12. 7; Az Újság, 1920. szept. 15. 4; Pesti Hírlap, 1920. szept. 19. 5.

Félelmetes erővel hatott Jefremov Jasa előadása. Egy orosz költőnek Az örült című versét szavalta el döbbenetes realitással. A verset előbb Bán Zoltán elmondotta magyar fordításban s így az orosz művész előadását a hallgatóság is megértette. Palló Imre opera-áriái méltó módon egészítették ki az est programját. Hudák Júlia és férje a jövő hónapban elutaznak Bécsbe, ahová nagy fizetéssel szerződtették őket.”⁶³

Senki sem lehet próféta a saját hazájában – mondja a közmondás. Az Új nemzedék c. lap hasábjain világított rá a magyar táncművészet anomáliájára. „Mialatt az Operaház primaballerinát keres, Hudák Julia, a kitűnő magyar táncművésznő, aki évekig a milánói Skála Színházban aratta a babérokat s akiért nagy amerikai színpadok versengtek, a Zeneakadémia hangversenydobogóján lépett a budapesti közönség elé. Nem mozgó és pózoló görög plasztikát, hanem szigorúan klasszikus olasz balettművészetet mutatott be, piruettek, ballonokat, spiccelést, nagyszerű és könnyed virtuozitással, melyet viharos tapsokkal fogadott a közönség.”⁶⁴ A primaballerinát tovább kereste az Operaház vezetősége.

A háborút, a forradalmakat és a román megszállást követően Romániába hívták fellépésre. Erről így tudósított a Színház és Társaság c. lap: »A legutóbbi számában megírta a „Színház és Társaság“, hogy Ivánfi Jenő és Társa „Orient internacionális színházi, artista és irodalmi ügynökség“ egy erdélyi körútra leszerződtette Jefremova Jasát, a szentpétervári színház v. tagját, a legkitűnőbb orosz előadóművészek egyikét és feleségét, Hudák Júliát, a new-yorki Metropolitán, a chicagói, madridi opera, a milánói Scala-színház v. tagját, a legnagyobb magyar primaballerinát. A művészpár London, Paris, Wien után a múlt hó közepén Budapesten, a Zeneakadémián tartotta meg estélyét, melynek frenetikus sikeréről hosszas és elismerő cikkben számoltak be a budapesti lapok. Erdély néhány nagyobb városának lejátszása után november 8-9-én pedig Bukarestben fognak bemutatkozni. Az első erdélyi város, ahol felléptek, Arad volt, ma, szombaton van az estélyük Nagyváradon, november 2-

⁶³ Budapesti Hírlap, 1920. szept. 26. 6.

⁶⁴ Új Nemzedék, 1920. szept. 28. 4.

ától három este pedig Jefremova-Hudák Julia a kolozsvári magyar Nemzeti Színház vendége.”⁶⁵

A kolozsvári magyar színház november első heti színlapján így szerepeltek:

„Kedd: Bajazzók, utána Jefremova-Hudák J. fellépése,

Szerda: Francia négyes, u. Jefremova- Hudák J.

Csütörtök: Nebánts virág u. Jefremova-Hudák J.”⁶⁶

A színházi újság Jefremova-Hudák Júlia műsorából az alábbi produkciókat emelte ki azzal a megjegyzéssel, hogy minden este új műsorral szerepel.

„Strauss: Frühlingsstimmen Valse

Marengo: Rataplan (Danse militaire française)

Mossanet: Thais (Petite Valse)

Bizet: L'Arlesienne Farandole

Verdi: Aida rabszolgatánc

Bizet: Menuet

Marengo Variazione pizzicato

Brahms; Danse der carectere

Balett Pantosinion: Pierette álma”⁶⁷

A legnagyobb magyar primaballerina korsós fotója is megjelent a hetilapban. A három fellépést követően így számolt be a lap: Jefremova-Hudák Julia három este lépett fel zsúfolt házak előtt Kolozsváron s páratlan táncművészetével, melyért már világvárosok közönsége rajongott, itt is meghódított mindenkit.

A „Színház és Társaság“ előző számában tulajdonképpen már mindent elmondott erről a primaballerináról. Most csak röviden beszámolunk arról, hogy a kolozsvári közönség olyan szeretetteljes, meleg fogadtatásban és ünneplésben részesítette a művésznőt, hogy erre a

⁶⁵ Színház és Társaság, 1920. okt. 30. 8-10.

⁶⁶ Uo.

⁶⁷ Uo.

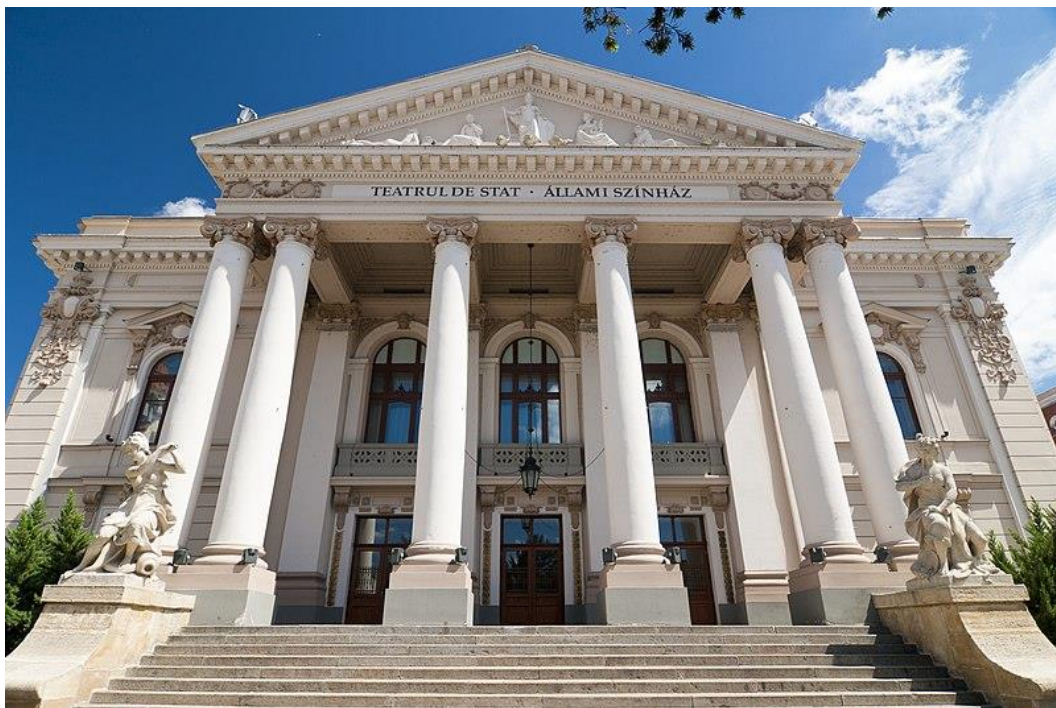
három estére bizonyára mindig szívesen fog visszaemlékezni. Táncszámai után következő pauzákat valósággal áttapsolták, s ha lehetett volna, le sem engedik a színpadról...”

Hudák Julia kedden, szerdán, csütörtökön lépett fél a kolozsvári magyar Nemzeti Színházban s ezen a három estén kisebb darabok kerültek színre. Önálló estélyt rendezett az urával, Jefremov Jasával, a legkitűnőbb orosz művészek egyikével pénteken Tordán s azután Bukarestbe mennek, ahol szintén az „Ivánfi és Társa ügynökség“ szerződteti őket.

Jefremova-Hudák Júliáról, még hallani fogunk ezután is. Bukarest után szerződés várja őket Milánóba s innen mennek Bécsbe. A művésznő kijelentette a „Színház és Társaságnak, hogy egy balett-társulatot szervez s körútjában még egyszer eljön Kolozsvárra ...”⁶⁸

A novemberi fellépések után Marosvásárhely közönsége fogadta az erdélyi körúton lévő művészpárt. Fellépésük helyszíne a Közművelődési ház volt.⁶⁹

1921. január 24-én este Bukarest közönségét hódította meg a magyar táncművésznő. Fellépésük helyszíne a román fővárosban a bukaresti „Teatrul Lyric“ román királyi opera volt.⁷⁰ Bukarest után az Orient színházi ügynökség elvitte Szatmárra és Nagybányára a táncművészt.⁷¹

A Nagyváradi Színház

Február második felében újra Kolozsváron vendégszerepeltek. 18-án, 19-én és 21-én léptek fel a Kolozsvári Magyar Színház közönsége előtt. A heti színlapon így szerepeltek: „Péntek:

⁶⁸ Színház és Társaság, 1920. nov. 6. 13-14.

⁶⁹ Színház És Társaság, 1921. jan. 1. 27.

⁷⁰ Színház És Társaság, 1921. jan. 29. 26.

⁷¹ Színház És Társaság, 1921.febr. 19. 18.

Cigány-grófnő, utána Jefremova-Hudák Julia táncművésznő fellépése. Szombat d. u.: Betyárszerelem (mozielőadás). Este: Troubadour, utána Jefremova-Hudák Julia táncművésznő fellépése. Vasárnap d. u.: Csárdáskirálynő. Este: Liliomfi (ünnepi előadás Szentgyörgyi István születésének 80-ik évfordulójára. Hétfő: Csizmadia, mint kísértet, utána Jefremova-Hudák Julia utolsó vendégjátéka.”⁷² A már meghódított közönségnek Kreisler: Valse-a, Ries: Alla fontanája, Dvorak: Szláv tánca, Rubinstein: Spanyol tánca, Bizet: Menuetje és Brahms: Magyar tánca szerepelt Hudák Júlia klasszikus műsorán.⁷³

Kolozsvár után turnéja következő állomása Brassó volt, ahol március 8-án és 9-én este lépett fel.⁷⁴

Júniusban a Tátrából, egy már lebonyolított szlovák turné után írt levelet a kolozsvári színházi lap szerkesztőjének, amelyben tájékoztatta, hogy július 5-ig a férjével együtt ott pihennek s utána kezdik meg következő turnéjukat. Az újabb fellépések helyszínei: Karlsbad, Marienbad és Franzensbad.⁷⁵ Egy másik levélben írt arról, hogy a cseh turnét Karlsbadban fejezték be. Mindhárom városban igen sok magyar élvezhette a világhírű táncos művészetét. A cseh fürdők után a szlovák fürdőhelyek voltak fellépéseik újabb helyszínei. Pöstyén, Trencsényteplíc voltak sikereik újabb állomásai.⁷⁶ A csehszlovákiai turné után Milánóban, régi sikerei színhelyén aratott óriási újabb sikert.⁷⁷

1922. október elején örömmel tájékoztatta közönségét a Színház és Társaság c. lap Hudák Julia Erdélybe érkezéséről. Ekkor a Nagyváradi Színházban vállalt két fellépést. Október 4-és 5-e volt a két dátum.⁷⁸

A Cluj-Kolozsvári Magyar Színház kínált újabb fellépési lehetőséget 1922. október hónapban. Tervek szerint október 13-án a Kiki, 14-én a Tosca előadásai után került volna sor a milánói Scala Színház volt balerinájának vendégjátékára.⁷⁹ Fellépései elmaradtak, azokra egy héttel később került sor. A kolozsvári színházi iroda közleménye szerint Hudák Julia vendégjátékára a következőkben került sor: „Az elmúlt hetekben elmaradt Hudák Júlia föllépéseit a jövő hét első két napján tartják meg a Magyar Színházban. – Hudák Júlia kétszer fog fellépni: Hétfőn az éjjeli előadás keretében. Kedden a rendes esti előadás után. Grandiózus műsora lesz ezúttal Hudák Júliának: 1. Le spectre de la rose. Weber – Chopin. – 2. Rataplan – Chili. – 3. Menüett – Bizet. – 4. Danse desclave – Verdi. – 5. Humoresk –

⁷² Színház És Társaság, 1921.febr. 12. 30..

⁷³ Színház És Társaság, 1921.febr. 19. 19.

⁷⁴ Színház és Társaság, 1921.febr. 26. 27.

⁷⁵ Színház és Társaság, 1921.jún. 18. 19.

⁷⁶ Színház és Társaság, 1921.aug. 6. 7.

⁷⁷ Színház és Társaság, 1921.szept. 17. 26.

⁷⁸ Színház és Társaság, 1922. okt. 1. 21.

⁷⁹ Ellenzék, 1922. okt. 11.

Dvorak. – 6 Variations – Liadov. – 7. Le cygne mourant – Saint-Saens. – 8. Danse hongroise – Brahms. A Hudák Júlia föllépései alkalmával – úgy hétfőn éjjel, mint kedden este – premiére helyárák lesznek érvényesek.” Hétfőn a Mit Járkálsz Meztelenül? Kedden a Kék Mazur előadásai után lépett színpadra. A régi ismerősként üdvözölt művésznő artisztikus és kifejező táncaival ekkor is meghódította a közönséget.⁸⁰ Kolozsvár után ismét Marosvásárhelyre látogatott és lépett fel november 28-án.⁸¹ „Hudák Julia világhírű magyar táncosnő két estén át tartó klasszikus táncestélye, amely csodás művészi szépségek emlékével gazdagította a dévai színházba járó közönség lelkét.”⁸²

1923-ban is folytatódott az erdélyi turné. Január 9-én és 10-én Aradon, 11-12-én Lugoson lépett fel.⁸³ Május 14-én Zilahon a vigadó nagytermében tapsolhattak művészetének.⁸⁴ Az erdélyiek magukénak érezték és tudták a világhírű művésznőt. A Színház és Társaság c lap szomorúan számolt be: „Hudák Julia, a világhírű táncművésznő, aki az utóbbi két év alatt úgyszólván az ország minden városában fellépett, rövidesen újból kimegy Chicágóba, ahol ismét a Metropolitan Operában fog fellépni. Hudák Julia 22-én még egyszer fellép Marosvásárhelyen, ahol az utóbbi időben állandóan tartózkodott.”⁸⁵ Az utolsó erdélyi fellépésére valóban Marosvásárhelyen került sor. 1923 decemberében a marosvásárhelyi Keresztény Szociális Misszió kérésének tett eleget és lépett fel matinéján. A világhírnévnek örvendő művésznő, J. Hudák Julia klasszikus táncokat mutatott be.⁸⁶

A hazai fellépéseken kívül turnéztak Romániában ahol táncai könnyeket csaltak az elszakított magyarok szemébe. Jártak a felvidéki magyarlakta cseh fürdővárosokban. Megfordult Eperjesen, ahonnan édesanyja származott, s táncolt a kassaiaknak. Tervezte ungvári fellépését is.⁸⁷

Az amerikai földrészen

Hudák Julia magyar balettművész nyíregyházi, magyarországi, sőt európai jelenléte 1924-ben, a romániai fellépést követően fejeződött be. Az Ellenzék c. romániai magyar nyelvű lap tudósította a közönséget, hogy a világhírű primabalerina szerződést írt alá a chicagói Quiditórium Operához, amelynek kezdő táncosként 1914-ben egyszer már tagja volt.⁸⁸

---

⁸⁰ Ellenzék, 1922. okt. 22, 24, 25.

⁸¹ Pásztortűz, 1922. dec. 3. 672.

⁸² Színház és Társaság, 1923.máj, 19. 27.

⁸³ Színház és Társaság, 1923. júl. 7. 28.

⁸⁴ Színház és Társaság, 1923.máj, 19. 27.

⁸⁵ Színház és Társaság, 1923. szept. 22. 30.

⁸⁶ Ellenzék, 1923. dec. 12. 281. sz. 8.

⁸⁷ Nyírvidék, 1921. jún. 7.

⁸⁸ Ellenzék, 1923. szept. 21. 8.

Családjával együtt áttelepült Amerikába s életének ott egy újabb szakasza kezdődött el. Az Ellenzék c. lap címére küldött levélből a kezdeti amerikai eseményekről írt a művész. „A levelet az erdélyi származású és jelenleg amerikai körúton levő Hudák Júlia, a kiváló primaballerina írta, aki az Ellenzék útján üdvözlétét küldi az erdélyi közönségnek s egyben csatolja az Amerikai Magyar Népszava augusztus 3-iki számát. A nagy amerikai magyar lap közli, hogy Hudák Júlia a napokban a newyorki National Theatre-ban vendégszerepelt a Traviata előadásának keretében. A színház közönsége melegen ünnepelte a magyar ballerinát, aki most hosszabb ideig Newyork-ban marad.”⁸⁹

Jefremov Jakov az amerikai életben elemére talált. Szervezett, bekapcsolódott a filmes világba, írt és menedzselte feleségét. Julia a kiérkezést követően a SanCarlo opera-társulattal volt országos turnén, távol a New-Yorkban maradt férjétől és kislányától. Férje, egy gazdag ember jóvoltából, felesége távollétében szervezett egy 47 fős balettársulatot, amelynek vezetésére hazavitte feleségét. Ő volt az, aki betanította a táncosokat, kialakította a repertoárt. Működésük első színhelye a Manhattan Opera lett.⁹⁰ Tartallyné Stima Ilona nyíregyházi író jóvoltából a nyíregyházi ismerősök megnézhatték az Opera plakátjait és a művész fényképe alatt olvashatták: „Júlia Hudák and her Hungárián Ballet with Symphony Orchestra.”

Már amerikai életében legendák övezték. A Pesti Napló a római lap, a Tevere cikkét átvéve kezdte meg a hamis mítosz gyártást. Dúsgazdag grófnőnek tüntette fel a lap s a császári családdal is rokonságban volt.⁹¹ Pedig az Új előre c. lap segített a tájékozódásban amikor kérdés formájában tájékoztatott: „TUDJA ÖN, hogy Hudák Julia, a híres táncosnő magyar? ő most az Egyesült Államokban van körúton, azután London egyik legelső színházában fog fellépni.”⁹²

1925 őszén Beregi Oszkár társulatának műsorában léptek föl első tanítványai. Két legtehetségesebb tanítványa szerepelt az elismert Hudák Juliának, az egykori híres primabalerinának.⁹³ Egyik műsorában még maga is vállalt táncfellépést.⁹⁴ 1926 októberében Thury Ilona színművész jubileumi emlékműsorában vállalt fellépést. Hírdette a magyarok újságja: „JUBILEUMI ELOADAS A JOLSON THEATREBEN Hudák Júlia, a világhírű táncművész, Nyíregyházi Ervin, a zongoraművészek fejedelme, Lugosi Béla, a Broadway ünnepelt drámai művésze és a Ziegfield Follies művészszemélyzete lép fel október 3-án,

---

⁸⁹ Ellenzék, 1924. aug. 24. 6.

⁹⁰ Nyírvidék, 1925. nov. 29.

⁹¹ Pesti Napló, 1925. márc. 27. 12.

⁹² Új Előre, 1925. ápr. 17. 3.

⁹³ Új Előre, 1925. szept. 15. 5.

⁹⁴ Új Előre, 1925. szept. 20. 5.

vasárnap, a Thury Ilona jubileumi Díszelőadáson.”⁹⁵ 1930-ban a 13 éves Peary Mathilda táncművésznő, Hudák Julia tánctanárnő növendéke, egyben Serly Lajos unokája volt közreműködője a Serly Lajos 75. születésnapja alkalmából szervezett koncertnek.⁹⁶

1931-ben európai, budapesti operaénekes sztárokat kereső férjével hazalátogatott Budapestre. Még voltak újságírók, akik emlékeztek az egykori sztárra s vettek részt a legenda gyártásban, a romantikát sem nélkülöző élettörténet egy-egy epizódjának felelevenítésében. Így lett a nyíregyházi lányból budapesti származású feleség a 8 Óra Újság lapjain.⁹⁷ Érdekes volt a háború első hadifogoly házasságának a részletezése, a romániai és más európai városokban tett fellépések felidézése, ha pontatlanul is.⁹⁸ Keresték a szenzációt a Magyarság, Pesti Hírlap, Újság, Keleti Újság tudósítói is.

Férje a New-yorki német opera igazgatójaként működött az 1930-as évek elején. Ő formálta amerikaivá a Wágner darabokat.⁹⁹ Hudák Julia élete is megváltozott. Abbahagyta a színpadi fellépéseket. Ekkor lépett az édesanya nyomdokaiba leánya, Felicia, aki a New-Yorki opera szólótáncosnőjeként kezdte karrierjét. Hudák Julia férjétől elvált s egyedül végezte balettszervezői, -előadói munkáját.¹⁰⁰

Hivatásának tekintette az amerikai földrészen a magyar balett meghonosítását. Balett komponista, -szerző, -rendező volt egy személyben. Egyik nagy amerikai lap tudósítását átvéve közölt róla elismerő szavakat a Nyírvidék: »Hogy került a Vörösmarty Mihály Szép Ilonkája a balett-irodalom történetébe?

Élénk emlékezetünkben él még mindnyájunknak az a ránk, magyarokra nézve fontos művészi esemény, amikor Hudák Júlia, „a magyar Pavlova” New-yorkba érkezett és 50 tagból álló balett-társulatával bemutatkozott a Manhattan operaházban.

Hudák Júlia, az egyetlen, magyar primabalerina, aki világhírnevet szerzett a táncművészet terén, s aki magyar voltára mindig büszkén hivatkozott. A Manhattan operaházban színre került művészi műsor fénypontját a Hudák Júlia „The Romance of Ilonka” című balett kompozíciója képezte, amelyre őt Vörösmarty Mihály klasszikus szépségű „Szép Ilonka” c. költeménye inspirálta. Mátyás az igazságos s a bájos erdészleány ártatlan szerelmi idillje ideális tárgynak ígérkezett egy magyar balett komponálására és így valósult meg a „Szép Ilonka” balett-formában.

---

⁹⁵ Új Előre, 1926. szept. 30. 2.

⁹⁶ Új Előre, 1930. febr. 23. 5.

⁹⁷ 8 Óra Újság, 1931. jún. 13. 8.

⁹⁸ Budapesti Hírlap, 1931. jún. 13. 11.

⁹⁹ Nyírvidék, 1931. jún. 21.

¹⁰⁰ Nyírvidék, 1936. dec. 5.

Ez a gyönyörű magyar balett most ugyancsak a Hudák Júlia rendezésében, hivatásos főszereplőkkel, műkedvelő ének- és tánckarral, művészi szólószámokkal kibővítve fog színre kerülni a 82-ik utcai Fehér Teremben, március 19-én, az American Hungarian Pageant Society sikeres előhaladása érdekében.«¹⁰¹

A Szép Ilonka balett előadásáról és sikeréről beszámolt a Pesti Napló is. „A balettnak, melynek koreográfiáját Hudák Júlia készítette, igen nagy sikere volt. A sikerből, mint táncművésznő is kivette részét Hudák Júlia, mellette a zenekar kiváló vezetőjének Nadine Nicholsnak, Castelli Károlynak, a budapesti Városi Színház volt baritonistájának, Walter Kotzur hegedűművésznak, aki Lavotta-szólókat adott elő, Berky Editnek, Krebs Hedvig énekművésznő, és Soltész Évinek volt sikere.»¹⁰²

A Nyírvidék tudósításából derül ki, hogy nem szakadt meg a kapocs szülőhazájával sem. Hangversenyturnéra szerződtette a Budapesti Egyetem Énekkarát Vaszary Viktor karmesterével együtt. Hasonló szerződést kínált fel Réthy Eszter operaénekesnőnek is. Küldetesként dolgozott azért, hogy minél több dicsőséget szerezzen a magyar névnek, hazájának.¹⁰³

Kanadában

1939-ben a Kanadai Magyar Újság tudósítása alapján értesülhetett Nyíregyháza és Szabolcs megye olvasóközönsége arról, hogy a világhírű balettdáncos, Hudák Júlia a kanadai magyarság körében is végzi kulturális küldetéses tevékenységét. Balett-társulata Montrealban is nagy sikerrel mutatta be a Szép Ilonka tánclegendát a helyi városi kultúrbizottság elnökének jóvoltából. »Ennek a magyarbarát főtisztviselőnek köszönhető, hogy a St. Helena szigeten rendezett népünnepélyen a magyarság vezető helyet kapott, viszont az már a Hudák Juci táncművésznő rendezésében fellépő csoport rátermettségének tudható be, hogy szereplésüknek átütő sikere volt. A „Szép Ilonka” magyar idill bemutatása felejthetetlen élmény volt.

A St. Laurence folyam által mosott kanadai „Margit-sziget” festői környezetben, az est beálltával kezdődött az ünnepség, amelyet nemcsak nagyszámú közönség, hanem az ottavai kormány több tagja a hivatalos. Magyarország képviselőjében pedig dr. Visiter Károly követ és Szentágotay József főkonzulátusi tanácsos is megjelent. Nagy taps jutalmazta a fényzórók sugárcékéiben mozgó 25 pár magyar táncost, akik a Szózat költőjének, Vörösmarty

---

¹⁰¹ Nyírvidék, 1938. máj. 1.

¹⁰² Pesti Napló, 1938. ápr. 29. 14.

¹⁰³ Nyírvidék, 1938. máj. 1.

Mihálynak egy Mátyás-korabeli bájos legendáját vitték színre. A szereplők egytől egyig magyarok voltak, Hudák Juci tanítványai...«¹⁰⁴

A kanadai rendezők nemsokára újabb lehetőséget adtak a magyar balett bemutatására. Hudák Julia és társulata a Kanadai Vörös Kereszt javára adták elő újra a darabot s ismételték azt meg pár hónapon belül hat alkalommal. A 30 tagból álló balett társulatban a főszerepeket Lilian Wilkinson, Koritár Károly, Szabó Mariska és Újvári István játszották elismerésre méltóan.¹⁰⁵

A Vörös Kereszt mellett a montreali szegény sorsú olasz gyerekek javára is rendezett előadást. Erről a Kanadai Magyar Újság cikke alapján a Nyírvidék így számolt be: » A műsort festői szépségű élő csoportkép nyitotta meg: hosszú fehér balettszoknyákba öltözött balerinák, mint őrző angyalok övezik körül a magyar Madonnát (Szabó Mária), aki kisgyermeket tartva a karján, közepén térdelve, altatódalt énekel. Ezután egymást követik a klasszikus Hófehérke balett, görög ballon-tánc, pillangós lábujjhegy-tánc, Schubert, Delibes és Gounod zenéjére; álarcos argentínai tangó, magyar körtánc (rondo all Ungherese), nápolyi tarantella, a velencei Furlana, majd Mariska, a montreali magyar csalogány olasz szerelmi dala: „Caro nico ben” s végül három nagyhatású magyar táncszám, Brahms zenéjére a cigány csoporttánc s a bájos „Szép Ilonka” Lilián Wilkinson magyar menyasszonytánc s méltó befejezésképpen Szabó Mariska elénekelt egy hősi magyar ódát, a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” című dalt, amelynek hangjaira az egész társulat térdre borulva zárja körül az ezüstös hangú, szépséges Hungáriát!

Szűnni nem akaró taps jutalmazta Hudák Júlia művésznövendékeinek ihletett előadását s a montreali újságok a legnagyobb elismerés hangján adóztak ismét a kiváló magyar művésznő ragyogó tehetségének, kivételes rendezői és alkotó képességének.«¹⁰⁶

1947-ben a kanadai magyar konzul több magyar mellett Hudák Júlia hollétét is kereste.¹⁰⁷ 1971-ben adományozók között tűnt fel Mrs. J. Hudák, Mrs. Julia Hudák neve.¹⁰⁸ Érkezett adomány még 1973-ban is Hudák Julia név alatt.¹⁰⁹ Valószínű a háborút s életének utolsó évtizedeit Kanadában élte le. Nincs adatunk arról, hogy mit csinált a második háború éveiben, azt követően s hogyan fejezte be művészi és földi pályafutását.

Magyarországon a balettművészet történetében nem szerepel Hudák Julia balettművész életműve. Igaz ugyan, hogy a saját útját járó művésznő nem idehaza aratta sikereit. Közös

---

¹⁰⁴ Nyírvidék, 1939. júl. 26.

¹⁰⁵ Nyírvidék, 1939. nov. 18.

¹⁰⁶ Nyírvidék, 1940. márc. 23.

¹⁰⁷ Kanadai Magyar Munkás, 1947. jan. 16. 3; febr. 6. 3.

¹⁰⁸ Kanadai Magyar Munkás Új Szó, 1971. máj. 8. 6; okt. 16. 6.

¹⁰⁹ Kanadai Magyar Munkás Új Szó, 1973. márc. 17. 6.

vonása a balettművészet kifejlődésének, hogy idehaza is és Hudák Julia táncművészetében is az olasz iskola hatása volt a meghatározó. Talán a magyar nemzeti balett kiemelkedő tehetségű táncosa és színpadi szerzője, Harangozó Gyula mellé besorolható Hudák Julia Európában, Amerikában kifejtett tevékenysége. Ott nem érvényesült a bécsi minta, azonban volt törekvés a tánctechnika és képzés, valamint a magyar nemzeti táncművészet létrehozására. A „Szép Ilonka,” mint színpadi mű bizonyíték arra, hogy távol a hazától is lehetett építeni a magyar balettművészet ragyogó épületét.

Életművének feltárása szakemberek dolga. Élettörténete hiányzó darabjainak összerakása hasonló kihívás elé állítja a múlt kiemelkedő személyiségének kutatóját.

Nyíregyháza, 2020. április 1.